

SORULARLA CEVŞENÜ'L-KEBİR

Bu yazımızda, Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'den süzölmüş bir marifet dersi olan ve "**Cevşen**" olarak bilinen münacat hakkında soruların cevaplarını vermeye çalışacağız.

- Neden Cevşenü'l-Kebîr duasına bu kadar önem verilmektedir?

Sevgili Peygamberimiz (asm) ism-i azamla yapılan duaların kabul olunacağını hadislerinde bildirmiştir.(1) Nitekim Rabbimiz de Kur'an-ı Kerim'deki birçok ayette bize kendi isimleri ile dua etmemizi emretmiştir.(2) Cevşenü'l-Kebîr duası tamamıyla Allah'ın isimlerinden oluşmakta olduğu gibi, bu isimler harika bir tefekkürî seyahat içinde kâinatı konuşturmuştur. Allah'ın isimleri ile örgölenmiş bir marifetullah dersi olan Cevşenü'l-Kebîr bu sebepten önem arz etmektedir.

- Bundan önceki asırlarda Cevşenü'l-Kebîr duası neden meşhur olmamıştır?

Cevşenü'l-Kebîr duası Sünnî kaynaklardan değil Şia kaynaklı dua kitaplarından nakledilmiştir. Bu nedenle itibar edilmemiştir. Fakat bir bilginin şia kaynaklı olması onun mutlaka hatalı veya yanlış olduğu anlamına gelmez. Buhârî ve Müslim'in rivayet ettiği pek çok hadis var ki, aynı hadisler çok küçük farklarla, hatta bazen aynı şekliyle (Şia kaynaklarından) Küleynî'nin el-Kâfî'sinde yer almaktadır. Ne var ki Ehl-i Sünnet âlimleri Küleynî'den tek bir nakilde dahi bulunmamışlardır. Hâlbuki onda yer alan hadisler, Buhârî ve Müslim'de de yer aldıklarına göre, hem senet hem de lafız itibarıyla cerhi söz konusu olmayan hadislerdir. Ancak, el-Kâfî'de yer alan hadisleri daha çok Şiî imamlar nakletmişler ve bu sebeple de Sünnîlerce, o hadisler daha işin başında endişeyle karşılanmışlardır.(3)

Cevşenü'l-Kebîr konusunda da Sünnî âlimler temkinli yaklaşmış, kendi kaynaklarına alma ihtiyacı duymamışlardır.

- Bu asırda Cevşenü'l-Kebîr duasını kim tekrar Müslümanların gündemine sokmuştur?

Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri tarafından tekrar gündeme gelmiş ve Nur talebeleri ile iştihar bulmuştur.

- Said Nursi Hazretleri nasıl bir ehliyete sahiptir ve Cevşenü'l-Kebîr'i hangi kaynaktan nakletmiştir?

Said Nursi Hazretlerine Osmanlı Devleti zamanında devrin en yüksek ilmî payesi ile "**Mahrec**" unvanı verilmiştir. Bu unvanın verildiği irade-i seniyye de Ceride-i İlmiyye'nin 38. sayısının 1145. sayfasında yayımlanmıştır.(4)

“Mahrec” Kibar-ı Müderrisîne verilen en büyük payelerden birisidir.(5) Osmanlı Devletinin son dönem büyük âlimlerinden olan Said Nursi Hazretleri bu asrımızda da 6.000 sayfalık Risale-i Nur Külliyyat'ı ile milyonların imanını kurtarmaya vesile olmuştur.

Meselelere çok uzak ve muhakemesiz insanlar, sanki Cevşenü'l-Kebîr'i Said Nursi Hazretleri icat etmişçesine onu tenkit etmektedirler. Oysaki Said Nursi Hazretleri Cevşenü'l-Kebîr'i Mecmuatü'l-Ahzab adlı eserden nakletmiştir. Mecmuatü'l-Ahzab'ın müellifi Ahmed Ziyâeddîn Gümüşhânevî Hazretleri büyük velîlerdendir. Küçük yaşta ilim tahsîline başlamış, beş yaşında Kur'ân-ı Kerîmi hatmetmiştir. Sekiz yaşında Delâil-i Hayrât, Hızb-i A'zam ve Kasâid'i okuyup bitirmiş, Şeyh Sâlim, Şeyh Ömer el-Bağdâdî, Şeyh Ali el-Vefâî ve Şeyh Ali gibi âlimlerden ders almıştır. Mahmûd Paşa Medresesinden icâzet aldıktan sonra Bâyezîd Medresesinde müderrislik yapmış âlim bir zattır.(6)

Cevşenü'l-Kebîr'i tenkit etmek Ahmed Ziyâeddîn Gümüşhânevî Hazretlerini ve tüm Osmanlı ulemasını tenkit etmektir. Ahmed Ziyâeddîn Gümüşhânevî Hazretlerinin uydurma ve yalan-yanlış bilgileri neşredip buna bütün Osmanlı âlimlerinin ses çıkarmaması beklenemez. Çünkü Padişah dahi dinin asliyetine aykırı iş yaptığı takdirde ulema ikaz etmektedir. (7) Kaldı ki Peygambere (asm) nisbet edilen bir münacatın asılsız ve uydurma olması veya şüpheli görünmesi halinde neşrine izin verilmiş olması mümkün değildir.

- Cevşenü'l-Kebîr ve Kur'an'ın bazı surelerinden, âyetlerinden oluşan bir münacat olan “Kenz-ül Arş” duası gibi birçok mühim dua ve münacatların kaynağından şüphe edenler vardır. Bu kişilere hangi prensibi bildirmek lazımdır?

İmam-ı Suyutî Hazretleri "*Sened-ü Musafaha*" Risalesi Mukaddemesinde, mukarrer bir hadîs kaidesi olarak yazdığı şu düstur göz önünde bulundurulmalıdır:

“Senedi bulunmayan hadîsler görülürse, eğer o hadîs, usûl-u İslâmiyeye zıd, akla münafi ve ayrıca da sair sahih hadîslere muhalif ise, o zaman mevzuluğuna hükmedilebilir. Eğer bu şartlar yoksa, o hadîs bir tarafa bırakılır ve ilişilmez.”

İşte, bu hadîs kaidesine göre, Cevşen-ül Kebiri ölçtüğümüz zaman, kaidedeki menfi üç kaziyeden hiçbirisinin Cevşenü'l-Kebîr'de bulunmadığını görmekteyiz. Kaideye muhalefet şöyle dursun, baştan sona kadar Kur'an âyetlerini, Esmâ-i Hüsna'yı ve hakiki hâlis tevhidi terennüm etmektedir.(8)

- Başka büyük zatların eserlerinde de kaynaklarda rastlanmayan hadisler var mıdır?

Nakşibendiye Tarîkatı'nın esasının hafi zikir tarzında Peygamberimiz (a.s.m.) tarafından Hazret-i Ebubekir-i Sıddık'a (r.a.) mağara içinde hususî bir tarzda talim edildiği başta İmam-ı Rabbanî (r.a.) "*Mektubat*"ında, Erzurumlu İbrahim Hakkı

Hazretleri “*Marifetname*”sinde, daha birçok tasavvuf kitaplarında önemle kayıtlı olduğu halde, meşhur hiçbir hadîs kitabında yer almamaktadır.(9) Bu durumda hepsi âlim ve kâmil olan bu zatların görüşlerini ve telâkkilerini asılsız bir hurafe olarak mı kabul edeceğiz?

- Cevşenü'l-Kebîr’in metinlerinden bir örnek alarak İslamiyet’in ruhuna uygunluğunu gösterir misiniz?

Cevşenü'l-Kebîr’in tamamı İslam’ın ruhuna, esasına uygundur. Bir örnek olması açısından mademki Cevşenü'l-Kebîri Said Nursi Hazretleri nur risaleleri ile meşhur etmiş öyleyse biz de Cevşenü'l-Kebîr’deki “**nur**” babı olarak bilinen kırk yedinci babın tahlilini yapalım:

“Ey nurların nuru, Ey nurları nurlandıran, Ey nurlara suret ve şekil veren, Ey nurları yaratan, Ey nurları takdir eden, Ey nurları idare eden, Ey bütün nurlardan evvel olan Nur, Ey bütün nurlardan sonra da var olan Nur, Ey bütün nurların üstünde olan nur, Ey hiçbir nurun kendisine benzemediği Nur.”

Görüldüğü gibi kırk yedinci babta Allah; Nur’un kaynağı, şekillendireni, yaratıcı, ölçeklendireni, idare edeni olarak anlatıldığı gibi insanların “**Nur**” olarak bildiği her şeyin Allah’ın Nur’u yanında oldukça kesif ve karanlık kaldığı, ezelden ebede kadar baki olan Nur’un Allah’a ait olduğu da beyan edilmiştir. Nitekim Peygamberimiz (sav)’de Allah’ı Nur olarak nitelemiştir.(10) Evet, Allah göklerin ve yerin nûrudur.(11) Allah birine nûr vermezse artık onun hiçbir nûru olamaz.(12) Çünkü Allah, var olan her şeye varlığını armağan eden, her birini kendi yaratılışındaki hikmete uygun niteliklerle donatan, hedefini ve yolunu göstererek onları dâimâ iyiye, güzele yönlendiren; gönderdiği mesajlarla gönülleri aydınlatan, duygu ve düşünceleri arındıran ve böylece, tüm kâinâta nuruyla tecellî edip varlığa anlam ve değer kazandıran mutlak hakikattir, yâni göklerin ve yerin nurudur.(13)

- Cevşenü'l-Kebîr nüshalarında ufak tefek farklılıklar vardır. Bunu nasıl izah edersiniz?

Peygamberimizin (sav) çok hadislerini bizlere ulaştıran kaynaklarda da nüsha farklılığı vardır. Bu gayet doğaldır. Zaten birçok büyük zatın tertiplemediği evradların başka nüshalarına baktığımızda da ufak tefek farklılıklar ile yazıldığı bilinen bir gerçektir.

- Peygamberimizin (sav) söylediği her söz umumca bilinmekte midir? Yoksa özel ve sırlı bilgileri bazı kimselere vermiş midir?

Bu mevzua Hazret-i Ebu Hüreyre’nin (r.a.) ve İmam-ı Ali’nin (r.a.) söyledikleri ve

dikkat çektikleri sözleri kat'î delildir. Başka sahabelerin aynı mevzuda ayrı sözleri de vardır. İşte Hazret-i Ebu Hüreyre (r.a.) bu hususta şöyle der: “Ben Resulullah’tan (asm) iki kab ilim hıfzedip aldım. Bunlardan birisini neşrettim, amma ikincisini ise eğer neşretsem şu boyun (kendi boynunu göstererek) kesilir”.(14) Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) ise der ki: “Ben Ebü-l Kasım’ın (Resulullah’ın) ağzından her işittiğimi size söyler, ifşa edersem, sizler benim yanımdan ayrıldığınızda “Ali yalancılardan yalancısı, fâsıkların fâsıkıdır diyeceksiniz.”(15) Demek ki sırlı, mahrem ve hususi rivayetler, dualar ve işler vardır ki, bunların meşhur ve umuma açık hadîs kitaplarına geçmemeleri ile asıllarının gayr-ı mevcutluğuna hiçbir delil olamaz.(16) Cevşenü'l-Kebîr duasının da böyle sırlı bir münacat olduğunu bu sebeple umumca bilinmediğini düşünüyoruz.

Sonuç:

Bediüzzaman Hazretleri diyor ki: Nev-i insanın medâr-ı fahrı ve elhak en hakiki insan-ı kâmil olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, Cevşenü'l-Kebîr nâmındaki münâcâtında bin bir ismiyle duâ ediyor, ateşten istiâze ediyor. Hem binler dua ve münâcâtlarından Cevşenü'l-Kebîr ile öyle bir marifet-i Rabbâniye ile öyle bir derecede Rabbini tavsif ediyor ki, o zamandan beri gelen ehl-i mârifet ve ehl-i velâyet, telâhuk-u efkârla beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri gösteriyor ki, duada dahi onun misli yoktur.

Dipnotlar:

1. İbni Mace, *Dua*: 9.
2. *Taha*,8-*Haşir*,24-*İsra*,110.
3. <http://www.fgulen.com/turkish/content/view/2709/3>.
4. Dr. Muhsin Toprak, *Bediüzzaman'ın Darü'l-Hikmet günleri*.
5. M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İst-1993, 2:385.
6. <http://www.biriz.biz/evliyalar/ea1502.htm>.
7. Cemil Meriç, *Sosyoloji Notları ve Konferanslar*, s. 347-348; Hüseyin Çelik, *Türkiye’de Değişim ve Aydınlar Türkiye Günlüğü*, S. 62, Ank., 2000, s. 13.
8. A. Badıllı *Cevşen hakkındaki sorulara cevaplar*.
9. age.
10. Müslim, *İman* 291.
11. *Kur’an*, 24/35.
12. *Kur’an*, 24/40.
13. Mahmut Kısa, *Kısa tefsirli Meali* 24/35.
14. *Buhari cilt 2.sahife* 185.
15. *Ruh-ul Beyan*, *Bursevi*, cilt 4. sahife 270.
16. A. Badıllı *Cevşen hakkındaki sorulara cevaplar*.